

Urrezko Sudur-Betaurrekoen Abentura

ARTHUR CONAN DOYLE

BOOKTEGI

Euskal literatura denon eskura

booktegi.eus

ARTHUR CONAN DOYLE

Urrezko Sudur-Betaurrekoen Abentura

itzulpena:

Ander Labilla Altzibar

zuzenketa:

Uxue Perez Zabaleta

maketazioa:

Saioa Gómez Canga

1894. urteko gure lana jasotzen duten eskuizkribuzko hiru liburuki mardulei begiratzen diedanean, aitortzen dut oso zaila egiten zaidala, hainbeste materialen artean, berez interesgarrienak diren kasuak hautatzea eta, aldi berean, nire lagunaren botere berezi horiek erakusteko egokienak direnak aukeratzea. Orrialdeak pasatu ahala, igaka gorriaren istorio nazkagarriari eta Crosby bankariaren heriotza izugarriari buruzko nire oharrak ikusten ditut. Hemen aurkitzen dut, halaber, Addletoneko tragediaren eta Britainia Handiko tumulu zahar baten eduki bitxiaren berri. Smith-Mortimer oinordetza kasu ospetsua ere garai honetakoa da, baita Huret Boulevardeko hiltzailearen jarraipena eta atxiloketa ere; horri esker Frantziako presidentearen esker oneko gutun autografoa eta Ohorezko Legioaren Ordena irabazi zizkion Holmesi. Horietako bakoitzak kontakizun bat osatuko luke, baina, oro har, nire ustez, horietako batek ere ez ditu biltzen Yoxley Old Placeko gertakariak bezainbeste puntu bitxi; horrek Willoughby Smith gaztearen heriotza deitoragarria ez ezik, krimenaren arrazoiei argi bitxia eman zieten ondorengo garapenak ere barne hartzen ditu.

Gau basa eta ekaitztsua zen, azaroko amaiera aldera. Holmes eta biok isilik geunden iluntze osoan; bera palimpsesto baten jatorrizko inskripzioaren hondarrak deszifratzen ari zen lente indartsu batekin, eta ni kirurgiari buruzko azken tratatu batean murgilduta. Kanpoan haizeak orro egiten zuen Baker Streeten, eta euriak gogor jotzen zuen leihoen kontra. Hiriaren bihotzean egon arren, hamar kilometro inguruko giza-lana inguruan genuela, harrigarria zen naturaren indar basatia sentitzea, eta konturatzea Londres osoa hutsaren hurrengo zela naturaren aurrean. Leihoraino joan eta kale hutsari begiratu nion. Tarteka zeuden farolek bide lohitsuaren eta espaloi distiratsuaren zabaleran egiten zuten distira. Gurdi bat zetorren Oxford Streeteko muturretik zipriztinak jaurtiz.

"Bada, Watson, hobe dugu gaur gauean atera beharrik ez izatea", adierazi zuen Holmesek, lentea alde batera utziz eta palimpsestoa biribilduz. "Nahikoa egin dut gaurko. Begientzat lana nekagarria da. Ondorioztatu dudanaren arabera, XV. mendearen bigarren erdiko abadia bateko kontuak baino ez dira. Kaixo! Kaixo! Zer da hau?"

Haizearen burrunbaren artean, zaldi baten apatx-kolpeak eta gurpil baten karranka luzea entzun ziren espaloiaren kontra jotzean. Ikusi nuen gurdia gure ate aurrean geratu zen.

"Zer nahi ote du?" esan nuen, gizon bat gurditik jaisten zen bitartean.

"Nahi! Gu nahi gaitu. Eta guk, Watson gaixoa, berokiak, gorbatak eta galoxak behar ditugu, eta eguraldiari aurre egiteko gizakiak asmatu duen guztia. Itxaron pixka bat, ordea! Gurdi hori badoa berriro! Oraindik itxaropena badgo. Berarekin utziko zuen gu berarekin joatea nahi izan balu. Korrika, lagun hori, eta ireki atea, jende zintzoak aspaldi baitago ohean".

Halleko lanpararen argiak gure gauerdi inguruko bisitaria argitu zuenean, ez nuen zailtasunik izan bera nor zen asmatzeko. Stanley Hopkins gaztea zen, etorkizun handiko detektibea; Holmesek askotan erakutsi zuen interes praktikoa haren karreraren.

"Barruan al dago?", galdetu zuen irrikaz.

"Igo, nire jauna", esan zuen Holmesen ahotsak goitik. "Espero dut gaur bezalako gau batean gurekin planik ez izatea".

Detektibeak eskailerak igo zituen, eta gure lanparak haren impermeabile distiratsuan egin zuen argi. Jantzia kentzen lagundu nion, Holmesek tximiniako enborrak pizten zituen bitartean.

"Tira, Hopkins maitea, hurbildu eta berotu oinak", esan zuen. "Hona hemen zigarro bat, eta doktoreak ur beroa eta limoia dituen errezeta bat dauka, gaur bezalako gau batean sendagai ona dena. Zerbait garrantzitsua izan behar du halako ekaitzarekin hona ekarri zaituenak".

"Hala da, Holmes jauna. Arratsalde mugitua izan dut, zin dagizut. Ikusi al duzu zerbait Yoxleyko kasuari buruz azken edizioetan?"

"Gaur ez dut XV. mendea baino beranduagoko ezer ikusi".

"Bada, paragrafo bat besterik ez zen, eta dena gaizki gainera; beraz, ez duzu ezer galdu. Ez dut astirik galdu. Kenten da, Chathametik zazpi miliara eta trenbidetik hirura. Hiru eta laurdenetan jaso dut telegrama, bostetan nengoen Yoxley Old Placen, nire ikerketa egin dut, azken trenean itzuli naiz Charing Crossera, eta zuzenean hona gurdi baten bidez".

"Horrek esan nahi du, suposatzen dut, ez duzula batere argi zure kasua?"

"Esan nahi du ez diodala ez hanka ez buru aurkitzen. Ikusten dudanez, inoiz kudeatu dudan negoziarik korapilatsuena da, eta, hala ere, hasieran hain sinplea zirudien, ezin zela gaizki atera. Ez dago arrazoirik, Holmes jauna. Horrek kezkatzen nau: ezin dut motiborik aurkitu. Gizon bat hilik dago —hori ezin da ukatu— baina, nire ustez, ez dago munduan inork hura mindu nahi izateko arrazoirik".

Holmesek zigarroa piztu eta bere aulkian atzera egin zuen.

"Kontaiguzu", esan zuen.

"Gertaerak nahiko argi ditut," esan zuen Stanley Hopkinsek. "Orain jakin nahi dudan bakarra da zer esan nahi duten. Istorioa, ulertu dudanaren arabera, honelakoa da: duela urte batzuk landetxe hau, Yoxley Old Place, gizon adineko batek hartu zuen, Coram irakaslea deitzen zenak. Elbarria zen, denboraren erdia ohean ematen zuena, eta beste erdia etxean zehar makuluekin ibiltzen edo lorezainak bultzaturiko gurpildun aulki batean lorategietan zehar eramaten zutena. Bisitan joaten zitzaizkion bizilagun gutxiek maite zuten, eta gizon oso jakintsuaren ospea du han behean. Bere etxeko jendea andre adineko batek, Marker andreak (etxezaina), eta neskame batek, Susan Tarltonek, osatzen zuten. Biak egon dira berarekin iritsi zenetik, eta izaera bikaineko emakumeak direla dirudi. Irakaslea liburu jakintsu bat idazten ari

da, eta duela urtebete inguru beharrezkoa iruditu zitzaion idazkari bat hartzea. Probatu zituen lehenengo biek ez zuten arrakastarik izan; baina hirugarrena, Willoughby Smith jauna, unibertsitatetik atera berria zen gizon oso gaztea, bere nagusiak nahi zuena zela zirudien. Bere lana goiz osoan irakasleak diktatzen zuena idaztea zen, eta arratsaldeak hurrengo eguneko lanerako erreferentziak eta pasarteak bilatzen ematen zituen.

"Willoughby Smith honen aurka ez dago ezer, ez Uppinghamen mutila zenean, ez Cambridgen gizon gaztea zenean. Bere gomendio-gutunak ikusi ditut, eta hasieratik tipo zintzoa, lasaia eta langilea izan zen, batere puntu ahulik gabea. Eta, hala ere, gazte hau da gaur goizean irakaslearen estudioan heriotza aurkitu duena, hilketa besterik izan ezin den egoera batean".

Haizeak oihu eta irrintzi egiten zuen leihoetan. Holmes eta biok sutara hurbildu ginen, ikuskatzaile gazteak poliki-poliki eta puntuz puntu bere kontakizun bitxia garatzen zuen bitartean.

"Ingalaterra osoan bilatuko bazenu," esan zuen, "ez dut uste kanpoko eraginetatik hain libre dagoen etxerik aurkituko zenukeenik. Asteak pasatuko lirateke eta haietako inor ez zen lorategiko ateaz haratago joango. Irakaslea bere lanean murgilduta zegoen eta ez zen beste ezertarako bizi. Smith gazteak ez zuen inor ezagutzen inguruan, eta bere nagusiaren antzera bizi zen. Emakumeek ez zuten etxetik ateratzeko ezer. Mortimer lorezaina, gurpildun aulkia eramaten duena, Armadako pentsioduna da —Krimeako gerrako gizon zahar eta izaera bikainekoa—. Ez da etxean bizi, lorategiaren beste muturrean dagoen hiru gelako etxetxo batean baizik. Horiek dira Yoxley Old Placeko lurretan aurkituko zenituzkeen pertsona bakarrak. Aldi berean, lorategiko atea Londres eta Chatham arteko errepide nagusitik ehun metrora dago. Kisketa batekin irekitzen da, eta ez dago ezer inor barruan sar ez dadin.

"Orain Susan Tarltonen lekukotasuna emango dizuet, bera baita gaiari buruz zerbait positiboa esan dezakeen pertsona bakarra. Goizean izan zen, hamaikak eta hamabiak artean. Une horretan goiko solairuko aurreko logelan gortina batzuk jartzen ari zen. Coram irakaslea ohean zegoen oraindik, eguraldi txarra denean gutxitan jaikitzen baita eguerdia baino lehen. Etxezaina etxearen atzealdean lanen batean ari zen. Willoughby Smith bere lo-gelan egon zen (egongela gisa ere erabiltzen du); baina neskameak une horretan korridoretik pasatzen eta bere azpian zegoen estudiora jaisten entzun zuen. Ez zuen ikusi, baina dio ezin duela hutsik egin haren pauso azkar eta irmoetan. Ez zuen estudioaren atea ixten entzun, baina minutu bat geroago oihu izugarri bat entzun zen beheko gelan. Oihu basa eta zakarra izan zen, hain bitxia eta naturaltasun gabekoa, gizonezkoarena edo emakumezkoarena izan zitekeela. Aldi berean, kolpe gogor bat egon zen, etxe zaharra dardararazi zuena, eta ondoren isiltasuna nagusitu zen. Neskamea izoztuta geratu zen une batez, eta gero, ausardia berreskuratuta, eskaileretan behera joan zen korrika.

"Estudioko atea itxita zegoen, eta berak ireki zuen. Barruan, Willoughby Smith jauna lurrean etzanda zegoen. Hasieran ez zuen zauririk ikusi, baina altxatzen saiatu denean, lepoaren

azpialdetik odola zeriola ikusi zuen. Zauri oso txiki baina oso sakon batek zeharkatuta zeukan, arteria karotida moztu ziona. Zauria eragiteko erabilitako tresna alfonbran zegoen bere ondoan. Antzinako idazmahaiek izaten dituzten zigilu-laka mozteko labana txiki horietako bat zen, marfilezko heldulekuduna eta xafla zurrunkoa. Irakaslearen beraren mahaiko osagarria zen.

"Hasieran neskameak Smith gaztea hilda zegoela pentsatu zuen, baina ur-pitxerretik kopetan ura bota dionean, begiak ireki ditu une batez. 'Irakaslea,' murmurikatu du—'hura izan da' (emakumezko bati erreferentzia eginez, 'she'). Neskamea prest dago zin egiteko hitz horiek izan zirela esandakoak. Beste zerbait esaten saiatu zen desesperatuta, eta eskuineko eskua airean altxatu zuen. Gero, hilda geratu zen.

"Bitartean, ethezaina ere iritsi zen bertara, baina beranduegi gaztearen azken hitzak entzuteko. Susan gorpuarekin utzita, irakaslearen gelara joan zen korrika. Ohean eserita zegoen, ikaragarri asaldatuta, zerbait izugarria gertatu zela jakiteko adina entzun baitzuen. Marker andrea prest dago zin egiteko irakaslea lotarako jantziekin zegoela oraindik, eta, egia esan, ezinezkoa zen hura janztea hamabietan etortzekoa zen Mortimerren laguntzarik gabe. Irakasleak adierazi du urrutiko oihua entzun zuela, baina ez dakiela ezer gehiago. Ezin du gaztearen azken hitzen azalpenik eman ('Irakaslea—hura izan da'), baina delirioaren ondorio izan zirela imajinatzen du. Willoughby Smithek munduan etsairik ez zuela uste du, eta ezin du krimenaren arrazoirik eman. Bere lehen ekintza Mortimer lorezaina tokiko poliziari deitzera bidaltzea izan zen".

"Pixka bat geroago, polizia buruak nire bila bidali zuen. Ni iritsi arte ez zen ezer mugitu, eta agindu zorrotzak eman ziren etxera zeramaten bideetan inork ez zezan oinez ibili. Zure teoriak praktikan jartzeko aukera bikaina zen, Sherlock Holmes jauna. Ez zen ezer falta."

"Sherlock Holmes jauna izan ezik," esan zuen nire lagunak, irribarre apur bat mikatzarekin. "Bada, entzun dezagun. Zer lan egin duzu zuk?"

"Lehenik eta behin, Holmes jauna, plano landugabe honi begiratu bat emateko eskatzen dizut, irakaslearen estudioaren kokapenaz eta kasuko hainbat puntuz ideia orokor bat emango dizuna. Nire ikerketa jarraitzen lagunduko dizu."

Plano zakarra zabaldu zuen, hemen kopiatzen dudana, eta Holmesen belaun gainean jarri zuen. Ni altxatu egin nintzen, eta Holmesen atzean nengoela, sorbalda gainetik aztertu nuen.

"Zakarra da, noski, eta ezinbestekoak iruditzen zaizkidan puntuak bakarrik jorratzen ditu. Gainontzekoa geroago ikusiko duzu zuk zeuk. Orain, lehenik eta behin, hiltzailea etxean sartu zela suposatuz, nola sartu zen? Zalantzarik gabe, lorategiko bidetik eta atzeko atetik, horrek estudiorako sarbide zuzena baitu. Beste edozein bide oso konplikatu izango zen. Ihesa ere lerro horretatik egin behar izan zen, gelatik zeuden beste bi irteeretatik bat Susaneke blokeatuta zegoelako eskaileretatik behera korrika zihoala, eta bestea irakaslearen lo-gelara

doalako zuzenean. Beraz, nire arreta lorategiko bidera zuzendu nuen berehala, euriak blaituta baitzegoen eta, zalantzarik gabe, edozein oin-aztarna erakutsiko bailuke.

"Nire azterketak erakutsi zidan kriminal zuhur eta aditu batekin ari nintzela. Bidean ez zen oin-aztarnarik aurkitu. Hala ere, zalantzarik gabe norbait bidea mugatzen duen belar-ertzetik pasatu zen, eta hori aztarnarik ez uzteko egin zuen. Ezin nuen ezer aurkitu inpresio garbi moduan, baina belarra zapalduta zegoen eta norbait pasatu zen zalantzarik gabe. Hiltzailea baino ezin zen izan, ez lorezaina ez beste inor ez baitzen goiz hartan bertan egon eta euria gauean zehar hasi baitzen."

"Une bat," esan zuen Holmesek. "Nora darama bide horrek?"

"Errepidera."

"Zenbateko luzera du?"

"Ehun bat metro."

"Bidea atetik igarotzen den puntuan ziur aski aztarnak jaso ditzakezu?"

"Zoritxarrez, bidea baldosazkoa zen puntu horretan."

"Bada, errepidean bertan?"

"Ez; dena lokatzetan zapalduta zegoen."

"Tira, orduan belar gaineko aztarna horiek, bazihoazen ala bazetozen?"

"Ez dago argi. Ez zegoen batere siluetarik."

"Oin handia ala txikia?"

"Ezin zen bereizi."

Holmesek pazientzia falta erakutsi zuen. "Ura goian-behean ari du eta urakana dabil geroztik," esan zuen. "Orain zailagoa izango da hori irakurtzea palimpsesto hori baino. Tira, tira, ezin da lagundu. Zer egin zenuen, Hopkins, ezertaz ziur ez zeundela ziurtatu ondoren?"

"Gauza askotaz ziurtatu nintzela uste dut, Holmes jauna. Banekien norbait kanpotik kontu handiz sartu zela etxean. Ondoren korridorea aztertu nuen. Kokozko matadun alfonbrak estalita dago eta ez zuen inolako inpresiorik hartu. Honek estudiora bertara eraman ninduen. Altzari gutxiko gela da. Artikulu nagusia idazmahai handi bat da, bulego finko batekin. Bulego honek bi tiradera-zutabe ditu eta erdian armairu txiki bat. Tiraderak irekita zeuden, armairua itxita. Tiraderak, dirudienez, beti zeuden irekita, eta ez zen baliozko ezer gordetzen haietan.

Armairuan paper garrantzitsu batzuk zeuden, baina ez zegoen indarrez ireki izanaren zeinurik, eta irakasleak ziurtatu dit ez dela ezer falta. Ziurra da ez dela lapurretarik egin.

"Gaztearen gorpura nator orain. Bulegotik gertu aurkitu zuten, haren ezkerrean, plano horretan markatuta dagoen bezala. Puñaladak lepoaren eskuinaldean zegoen eta atzetik aurrera, beraz, ia ezinezkoa da hark bere buruari egina izatea."

"Labanaren gainera erori ez bazen behintzat," esan zuen Holmesek.

"Hala da. Ideia burutik pasatu zitzaidan. Baina labana gorputzetik metro batzuetara aurkitu genuen, beraz, hori ezinezkoa dela dirudi. Gero, noski, gizonaren beraren azken hitzak daude. Eta, azkenik, hildako gizonaren eskuineko eskuan estututa aurkitu zen froga garrantzitsu hau zegoen."

Bere poltsikotik Stanley Hopkinsek paper-pakete txiki bat atera zuen. Zabaldu eta urrezko sudur-betaurreko batzuk erakutsi zituen, haien muturretik zetazko kordoitxo beltz baten bi mutur apurtu zintzilik zituztela.

"Willoughby Smithek ikusmen bikaina zuen," gehitu zuen. "Ez dago zalantzarik hiltzailearen aurpegitik edo pertsonatik erauziak izan zirela."

Sherlock Holmesek betaurrekoak hartu zituen eta arreta eta interes handiz aztertu zituen. Sudurrean jarri zituen, haien bidez irakurtzen saiatu zen, leihora joan eta kalera begiratu zuen haiekin, minutu batez lanpararen argipean begiratu zituen, eta, azkenik, barre txiki batekin, mahai gainean eseri eta lerro batzuk idatzi zituen paper orri batean, Stanley Hopkinsi pasatuz.

"Hori da zuretzat egin dezakedan onena," esan zuen. "Beharbada erabilgarria izango da."

Detektibe harrituak ozen irakurri zuen oharra. Honela zioen: "Emakume bat bilatzen da, itxura onekoa, dama gisa jantzia. Sudur nabarmen lodia du, begiak sudurraren albo bakoitzean oso hurbil dituela. Kopeta zimurtua du, begirada finkoa, eta ziurrenik sorbalda biribilduak. Azken hilabeteetan gutxienez bitan optikora joan izanaren zantzuak daude. Bere betaurrekoak indar handikoak direnez eta optikoak ez direnez oso ugariak, ez litzateke zaila izan behar bera aurkitzea."

Holmesek Hopkinsen harriduraren aurrean irribarre egin zuen, harridura hori nire aurpegian ere islatuta egongo zen.

"Seguru nire ondorioak sinpletasuna bera direla," esan zuen. "Zaila izango litzateke ondorioztapenentarako betaurreko pare bat baino eremu hobea eskaintzen duen artikulurik izendatzea, batez ere hauek bezain bereziak badira. Emakume batenak direla haien fintasunagatik ondorioztatzen dut, eta, noski, hiltzear zegoen gizonaren azken hitzengatik. Pertsona dotorea eta ondo jantzitakoa izateari dagokionez, ikusten duzun bezala, urre sendoz muntatuta daude, eta pentsaezina da horrelako betaurrekoak daramatzan inor beste

alderdietan utzikieriaz ibiltzea. Pintzak zure sudurrarentzat zabalegiak direla ikusiko duzu, damaren sudurra oinarrian oso zabala zela erakutsiz. Sudur mota hau laburra eta zakarra izan ohi da, baina nahikoa salbuespen dago nire deskribapenean puntu honetan dogmatikoa ez izateko. Nire aurpegia estua da, eta, hala ere, ikusten dut ezin ditudala nire begiak betaurreko hauen erdigunean jarri. Beraz, damaren begiak sudurraren alboetatik oso gertu daude. Watson, ikusiko duzu betaurrekoak konkaboak direla eta ezohiko indarra dutela. Bizitza osoan ikusmena hain mugatua izan duen dama batek, ziur aski, ikusmen horren ezaugarri fisikoak izango ditu, kopetan, betazaletan eta sorbaldetan ikusten direnak."

"Bai," esan nuen, "zure argumentu bakoitza jarraitu dezaket. Aitortzen dut, ordea, ez ditudala ulertzen optikora egindako bi bisitak."

Holmesek betaurrekoak hartu zituen.

"Ikusiko duzu," esan zuen, "pintzak kortxozko zerrenda txikiekin forratuta daudela sudurraren gaineko presioa biguntzeko. Horietako bat kolorea galduta eta apur bat higatuta dago, baina bestea berria da. Evidentementen bat erori eta ordezkatu egin da. Zaharrenak hilabete batzuk baino ez dituela esango nuke. Zehazki berdinak dira, beraz, ondorioztatzen dut dama establezimendu berera joan zela bigarrenaren bila."

"Arraioa, harrigarria da!" oihukatu zuen Hopkinsek, miresmenez beteta. "Pentsatzea nire eskuetan nuela froga hori guztia eta inoiz ez nuela jakin! Hala ere, Londresko optiko guztietatik pasatzeko asmoa nuen."

"Noski egingo zenuela. Bitartean, baduzu kasuari buruz ezer gehiago esateko?"

"Ezer ez, Holmes jauna. Uste dut orain nik bezainbeste dakizula —ziurrenik gehiago—. Galderak egin ditugu herrialdeko bideetan edo tren geltokian ikusitako ezezagunei buruz. Ez dugu ezer entzun. Harritzen nauena krimenaren objektu falta osoa da. Inork ezin du motibo baten izpirik ere iradoki."

"Ah! Hor ez nago laguntzeko moduan. Baina suposatzen dut bihar guk zurekin joatea nahi duzula?"

"Asko eskatzea ez bada, Holmes jauna. Sei t'erdietan tren bat dago Charing Crossetik Chathamera, eta zortziak eta bederatziak artean egon beharko ginatke Yoxley Old Placen."

"Orduan hartuko dugu. Zure kasuak interes handiko ezaugarriak ditu ziur aski, eta pozik aztertuko dut. Tira, ia ordubata da, eta hobe dugu ordu batzuk lo egitea. Suposatzen dut ondo moldatuko zarela sutondoan dagoen sofa horretan. Nire lanpara piztuko dut eta kafe kopa bat emango dizut abiatu baino lehen."

Hurrengo egunean ekaitza baretu zen, baina goiz hotza zen bidaia hasi genuenean. Neguko eguzki hotza Tamesis ibaiaren zingira tristen eta ibaiaren zati luze eta ilunen gainean nola

jaiotzen zen ikusi genuen, gure karreraren lehen egunetan Andamanetako uhartearren jarraipenarekin lotuko ditudanak beti. Bidaia luze eta nekagarri baten ondoren, Chathamenetik milia gutxira zegoen geltoki txiki batean jaitsi ginen. Tokiko ostatuan zaldi bat gurdi batean jartzen zuten bitartean, gosari azkar bat hartu genuen, eta horrela prest geunden lanerako azkenean Yoxley Old Placera iritsi ginenean.

Konstabl bat lorategiko atean genuen zain.

"Bada, Wilson, berririk?"

"Ez, jauna, ezer ez."

"Ez dago ikusitako ezezagun baten berririk?"

"Ez, jauna. Geltokian ziur daude atzo ez zela ezezagunik ez joan ez etorri."

"Ostatutan eta ostatu-etxeetan galderak egin al dituzue?"

"Bai, jauna; ez dago kontrolatu ezin dugun inor."

"Bada, oinez Chathamera joatea arrazoizko bidea da. Edonor gera liteke han, edo trenean igo inor konturatu gabe. Hau da aipatu dudan lorategiko bidea, Holmes jauna. Hitza ematen dut atzo ez zegoela markarik bertan."

"Zein aldetan zeuden belar gaineko markak?"

"Alde honetan, jauna. Bidearen eta lore-ohearen arteko belar-ertz estu honetan. Orain ezin ditut aztarnak ikusi, baina orduan argi zeuden niretzat."

"Bai, bai; norbait pasatu da," esan zuen Holmesek, belar-ertzerantz makurtuz. "Gure damak arretaz hautatu behar izan zituen bere pausoak, ezta? Alde batean aztarna bidean utziko zuelako, eta bestean are argiagoa lore-ohe bigunean."

"Bai, jauna, odol hotzeko pertsona izan behar zuen."

Holmesen aurpegian begirada sakon bat ikusi nuen. "Diozu bide honetatik itzuli behar izan zuela?"

"Bai, jauna; ez dago besterik."

"Belar zerrenda honetan?"

"Zalantzarik gabe, Holmes jauna."

"Hum! Oso ekintza harrigarria izan zen —oso harrigarria. Bada, uste dut bidea agortu dugula. Goazen haratago. Lorategiko ate hau normalean irekita egoten da, suposatzen dut? Orduan

bisitari honek sartzea besterik ez zuen. Hilketaren ideia ez zegoen bere buruan, bestela armaren batekin etorriko zen, idazmahaiko labana hau hartu beharrean. Korridoratik aurrera egin zuen, kokozko matetan aztarnarik utzi gabe. Gero estudio honetan aurkitu zuen bere burua. Zenbat denbora egon zen bertan? Ez dugu jakiteko modurik."

"Ez minutu batzuk baino gehiago, jauna. Ahaztu egin zait esatea Marker andreak, etxezainak, gela txukuntzen aritu zela ez oso lehenago —ordu laurden bat lehenago, dio berak."

"Bada, horrek muga bat ematen digu. Gure dama gelara sartu eta zer egiten du? Idazmahaira joaten da. Zertarako? Ez tiraderetan dagoen ezerengatik. Bertan hartzea merezi lukeen zerbait egon balitz, ziur aski itxita egongo zen. Ez; zurezko bulego hartako zerbaiten bila zen. Kaixo! Zer da urradura hori haren aurpegian? Eutsi pospolo bati, Watson. Zergatik ez didazu honetaz hitz egin, Hopkins?"

Aztertzen ari zen marka sarrailaren eskuineko aldean dagoen metalezko zatian hasten zen, eta lau hazbete inguru luzatzen zen, gainazaleko berniza urratuz.

"Konturatu nintzen, Holmes jauna. Baina beti aurkituko dituzu urradurak sarraila baten inguruan."

"Hau berria da, oso berria. Ikusi nola distirutzen duen metalak moztuta dagoen tokian. Urradura zahar batek gainazalaren kolore bera izango luke. Begira ezazu nire lentearekin. Hor dago berniza ere, lurrean goldeak egindako ildoak bezala. Hor al dago Marker andrea?"

Andre adineko eta aurpegi tristeko bat sartu zen gelan. "Atzo goizean kendu al zenion hautsa bulego honi?"

"Bai, jauna."

"Konturatu al zinen urradura honetaz?"

"Ez, jauna, ez nintzen konturatu."

"Ziur nago ez zinatekeela konturatuko, trapu batek berniz hondar hauek kenduko zituelako. Nork du bulego honen giltza?"

"Irakasleak darama bere erloju-katean."

"Giltza sinplea al da?"

"Ez, jauna; Chubben giltza bat da."

"Oso ondo. Marker andrea, joan zaitezke. Orain aurrerapen pixka bat egiten ari gara. Gure dama gelara sartu, bulegora hurbildu eta ireki egiten du edo saiatzen da. Horretan ari dela, Willoughby Smith gaztea sartzen da gelan. Giltza ateratzeko presan urradura hau egiten du

atean. Hark heldu egiten dio, eta berak, hurbilen duen objektua hartuz, labana hau dena, eraso egiten dio hark askatu dezan. Kolpea hilgarria da. Hark erori eta berak ihes egiten du, bila etorri den objektuarekin edo gabe. Hor al dago Susan neskamea? Edonork ihes egin zezakeen ate horretatik oihua entzun zenuen ondoren, Susan?"

"Ez jauna; ezinezkoa da. Eskaileretatik jaitsi baino lehen norbait ikusiko nuke korridorean. Gainera, atea ez zen inoiz ireki, entzun egingo nukeelako."

"Horrek itxi egiten du irteera hori. Orduan, zalantzarik gabe, dama etorri zen bidetik atera zen. Ulertzen dut beste korridore honek irakaslearen gelara bakarrik daramala. Ez dago irteerarik bide horretatik?"

"Ez, jauna."

"Bide horretatik joango gara eta irakaslea ezagutuko dugu. Kaixo, Hopkins! Hau oso garrantzitsua da, benetan garrantzitsua. Irakaslearen korridorea ere kokozko mataz forratuta dago."

"Bada, jauna, zer axola du horrek?"

"Ez al diozu inolako loturarik ikusten kasuarekin? Tira, tira, ez dut horretan tematuko. Zalantzarik gabe oker nago. Eta hala ere, iradokitzailea iruditzen zait. Zatoz nirekin eta aurkeztu nazazu."

Korridoratik joan ginen, lorategira zeramanaren luzera bera zuena. Muturrean eskailera maila gutxi batzuk zeuden ate batean amaitzen zirenak. Gure gidak deitu zuen, eta gero irakaslearen lo-gelara eraman gintuen.

Gela oso handia zen, liburu kontaezinez hornitua, apaletatik gainezka egin zutenak eta bazterretan pilatuta zeudenak, edo apalategien oinarrian kokatuta. Ohea gelaren erdian zegoen, eta bertan, burkoekin babestuta, etxearen jabea zegoen. Gutxitan ikusi dut pertsona harrigarriagorik. Aurpegi argal eta akilinoa zen gurera jiratu zena, begi beltz eta sarkorrekin, bekain sendoen azpiko zulo sakonetan ezkututzen zirenak. Bere ilea eta bizarra zuriak ziren, bizarra aho inguruan nikotiniz horituta zegoela izan ezik. Zigarro batek distira egiten zuen ile zurien artean, eta gelako airea tabako-ke zaharkituarekin kutsatuta zegoen. Holmesek eskua eman zionean, haren eskuak ere nikotiniz horituta zeudela ikusi nuen.

"Erretzailea, Holmes jauna?", esan zuen, ingeles landu bat erabiliz azentu txiki berezi batekin. "Hartu zigarro bat, mesedez. Eta zu, jauna? Gomendatzen dizkizut, Alexandriako Ionidesek niretzat bereziki prestatzen baititu. Mila bidaltzen dizkit aldi bakoitzean, eta pena ematen dit esateak hamabostero hornidura berria eskatu behar dudala. Txarra da, jauna, oso txarra, baina gizon zahar batek plazer gutxi ditu. Tabakoa eta nire lana —hori da geratzen zaidan guztia".

Holmesek zigarro bat piztu zuen, eta gelatik begirada azkarrak botatzen ari zen.

"Tabakoa eta nire lana, baina orain tabakoa bakarrik," oihukatu zuen gizon zaharrak. "Ai! Zer nolako etenaldi fatalat! Nork aurreikusi zezakeen halako hondamendi izugarria? Hain gizon gazte estimagarria! Ziurtatzen dizut hilabete gutxiko prestakuntzaren ondoren laguntzaile bikaina zela. Zer pentsatzen duzu gaiari buruz, Holmes jauna?"

"Oraindik ez dut erabakirik hartu."

"Zinez eskertuko nizuke guretzat hain iluna den honetan argiren bat eman ahal baduzu. Ni bezalako liburu-zale eta elbarri batentzat halako kolpea paralizagarria da. Pentsatzeko ahalmena galdu dudala dirudi. Baina zu ekintza-gizona zara —negozioetako gizona zara—. Zure bizitzako eguneroko errutinaren parte da. Zure oreka mantendu dezakezu edozein larrialditan. Zortekoak gara zu gure ondoan izateagatik."

Holmes gelaren alde batetik bestera zebilen irakasle zaharra hitz egiten ari zen bitartean. Erreparatu nion abiadura ikaragarrian erretzen ari zela. Argi zegoen gure anfitrionaren Alexandriako zigarroen zaletasuna partekatzen zuela.

"Bai, jauna, kolpe suntsitzailea da," esan zuen gizon zaharrak. "Horixe da nire *magnum opus*-a, alboko mahai gainean dagoen paper-pila hori. Siria eta Egiptoko monasterio koptikoetan aurkitutako dokumentuen nire analisia da, erlijio errebelatuaren oinarri-oinarrian sakonduko duen lana. Nire osasun ahularekin ez dakit nire laguntzailea kendu didatela-eta inoiz amaitu ahal izango dudan. Hara, Holmes jauna; hara, ni baino erretzaile azkarragoa zara".

Holmesek irribarre egin zuen.

"Aditua naiz," esan zuen, kutxatik beste zigarro bat hartuz —laugarrena— eta amaitu berri zuenaren muturrekin piztuz. "Ez zaitut galdeketa luze batekin molestaturiko, Coram irakaslea, suposatzen baitut krimenaren unean ohean zegoela eta ezin zuela ezer jakin. Bakarrik hau galdetuko nizuke. Zer uste duzu esan nahi zuela mutil gizarajo hark bere azken hitzekin: 'Irakaslea—hura izan da'?"

Irakasleak burua mugitu zuen.

"Susan herriko neska bat da," esan zuen, "eta badakizu klase horretako jendearen ergelkeria sinestezina. Iruditzen zait mutil gizarajoak hitz delirante batzuk murmurikatu zituela, eta berak zentzurik gabeko mezu horretan bihurtu zituela."

"Ulertzen dut. Zuk ez duzu tragediaren azalpenik?"

"Beharbada istripu bat; beharbada —gure artean bakarrik diot— suizidio bat. Gizon gazteek badituzte ezkutuko arazoak —bihotzeko konturen bat, beharbada, guk inoiz jakin ez duguna. Hilketa baino hipotesi probableagoa da."

"Baina sudur-betaurrekoak?"

"Ai! Ni ikaslea besterik ez naiz —ametsen gizona—. Ezin ditut bizitzako gauza praktikoak azaldu. Hala ere, badakigu, lagun hori, maitasun-erraztasunek forma bitxiak hartu ditzaketela. Hartu beste zigarro bat, mesedez. Plazera da inork horrela estimatzen dituela ikustea. Abaniko bat, eskularru bat, betaurrekoak —nork daki zer objektu eraman daitekeen oroigarri gisa edo altxor gisa gizon batek bere bizitzari amaiera ematen dionerako? Jaun honek belar gaineko oin-aztarnez hitz egiten du; baina, azken finean, erraza da puntu horretan huts egitea. Labanari dagokionez, ondo bota liteke gizon zoritxarrak erortzean. Baliteke ume batek bezala hitz egitea, baina niretzat Willoughby Smithek bere eskutik aurkitu du heriotza."

Holmesek harridura azaldu zuen proposatutako teoriarekin, eta gora eta behera ibiltzen jarraitu zuen denbora batez, pentsamenduetan galduta eta zigarroak bata bestearen atzetik errez.

"Esadazu, Coram irakaslea," esan zuen azkenean, "zer dago bulegoko armairu horretan?"

"Lapur bati lagunduko dion ezer ez. Familiako paperak, nire emazte gizarajoaren gutunak, ohoratu nauen unibertsitateetako diplomak. Hona hemen giltza. Zuk zeuk begira dezakezu."

Holmesek giltza hartu eta une batez begiratu zion; gero bueltatu egin zuen.

"Ez; ez dut uste lagunduko didanik," esan zuen. "Nahiago nuke zure lorategira lasai jaitsi eta gai osoari nire buruan buelta batzuk eman. Bada zerbait esateko suizidioaren teoria horretaz. Barkamena eskatu behar dugu sartzeagatik, Coram irakaslea, eta agintzen dizut ez dugula molestatuko bazkalostera arte. Bi t'erdietan etorriko gara berriro tarte horretan gertatutakoaren berri ematera."

Holmes bitxiki despistatuta (distract) zegoen, eta lorategiko bidean gora eta behera ibili ginen denbora batez isilik.

"Baduzu pistarik?", galdetu nion azkenean.

"Erretako zigarro horien mende dago," esan zuen. "Baliteke erabat oker egotea. Zigarroek erakutsiko didate."

"Nire Holmes maitea," oihukatu nuen, "nola arraio—"

"Bada, bada, zuk zeuk ikusiko duzu. Hala ez bada, ez da kalterik egin. Noski, beti dugu optikoaren pista horretara jotzeko aukera, baina lasterbidea hartzen dut ahal dudanean. Ah, hemen dugu Marker andre zintzoa! Gozatu ditzagun bost minutu berarekin elkarrizketa aberasgarri batean."

Lehenago ere esan izan dut Holmesek, nahi zuenean, emakumeekin tratu bereziki onbera zuela, eta konfiantza erraz lortzen zuela. Izendatutako denboraren erdian etxezainaren borondate ona bereganatu zuen, eta berarekin berbetan ari zen urte askotan ezagutu izan balu bezala.

"Bai, Holmes jauna, zuk diozun bezala da, jauna. Ikaragarri erretzen du. Egun osoan eta batzuetan gau osoan, jauna. Goiz batean gela hori ikusi izan dut —bada, jauna, Londresko lainoa zela pentsatuko zenukeen—. Smith jauna gizarajoa ere erretzailea zen, baina ez irakaslea bezainbeste. Bere osasuna —bada, ez dakit erretzeagatik hobea edo txarragoa den."

"Ah!" esan zuen Holmesek, "baina gosea kentzen du." "Bada, ez dakit horretaz, jauna."

"Suposatzen dut irakasleak ia ez duela ezer jaten?" "Bada, aldakorra da. Hori esango dut haren alde."

"Apustu egingo nuke gaur goizean ez duela gosaldu, eta ez duela bazkariari aurre egingo ikusi ditudan zigarro guztiak erre ondoren."

"Bada, hor oker zaude, jauna, gertatzen baita gaur goizean gosari izugarri handia jan duela. Ez dakit noiz jan duen hobeto, eta txuleta platerkada on bat eskatu du bazkarirako. Harrituta nago ni ere, atzo gela hartara sartu eta Smith jauna lurrean etzanda ikusi nuenetik ezin baitut janaririk ikusi ere egin. Bada, denetarik behar da munduan, eta irakasleak ez du utzi bere gosea kentzen."

Goiza lorategian eman genuen. Stanley Hopkins herrira joan zen, aurreko goizean Chathameko errepidean haur batzuek ikusi zuten emakume ezezagun bati buruzko zurrumurru batzuk ikertzera. Nire lagunari dagokionez, bere ohiko energia guztiak abandonatu zuela zirudien. Inoiz ez nuen ikusi kasu bati hain gogo gutxirekin ekiten. Hopkins ekarritako berriek ere —haurrak aurkitu zituela eta haiek zalantzarik gabe Holmesen deskribapenarekin bat datorren emakume bat ikusi zutela, betaurrekoak edo sudur-betaurrekoak zituena— ez zuten haren interesik piztu.

Arretatsuago egon zen Susanek, bazkaltzen ari ginela, esan zigunean uste zuela Smith jauna atzo goizean buelta bat ematera atera zela, eta tragedia gertatu baino ordu erdi lehenago itzuli zela. Nik nire aldetik ez nion loturarik ikusten gertakari honi, baina garbi ikusi nuen Holmes bere buruan eratutako eskema orokorrean txertatzen ari zela. Bat-batean aulkitik salto egin eta bere erlojuari begiratu zion. "Biak dira, jaunak," esan zuen. "Igo behar dugu gure lagun irakaslearekin gauzak argitzera."

Gizon zaharrak bazkaria amaitu berri zuen, eta, zalantzarik gabe, bere plater hutsak bere etxezainak esandako gose onaren frogaz ziren. Izan ere, irudi bitxia zen bere ile zuriak eta bere begi distiratsuak gurera jiratu zituenean. Betiko zigarroa zuen ahoan. Jantzera jantzia zuen eta tximinia ondoan zegoen besaulki batean eserita zegoen.

"Bada, Holmes jauna, konpondu al duzu misterio hau oraindik?"

Alboko mahai batean zegoen zigarro-lata handia nire lagunari hurbildu zion. Holmesek eskua luzatu zuen une berean, eta bien artean kutxa lurrera bota zuten. Minutu bat edo bitan belauniko egon ginen zigarroak leku ezinezkoetatik jasotzen. Berrero altxatu ginenean, Holmesen begiak distiratsu eta masailek kolorea zutela ikusi nuen. Krisialdi baten aurrean bakarrik ikusi ditut gudu-seinale horiek martxan.

"Bai," esan zuen, "konpondu dut."

Stanley Hopkinsek eta biok harriduraz begiratu genion. Barre-algararen itxurako keinu bat agertu zen irakasle zaharraren aurpegi argalean.

"Benetan! Lorategian?"

"Ez, hemen."

"Hemen! Noiz?"

"Une honetan."

"Txantxetan ari zara ziur aski, Sherlock Holmes jauna. Esan behar dizut hau gai oso serioa dela modu horretan tratatzeko."

"Nire kateko lotura bakoitza forjatu eta probatu dut, Coram irakaslea, eta ziur nago sendoa dela. Zein diren zure motiboak edo zein den negozio bitxi honetan jokatzeko duzun papera ezin dut oraindik esan. Minutu gutxi barru seguru aski zure ahotik entzungo dut. Bitartean, iragan dena berreraikiko dut zure onerako, oraindik behar dudana informazioa zein den jakin dezazun."

"Dama bat sartu zen atzo zure estudioan. Zure bulegoan zeuden dokumentu batzuk bereganatzeko asmoarekin etorri zen. Bere giltza zuen. Zurea aztertzeke aukera izan dut, eta ez dut aurkitu bernizean egindako urradurak egingo lukeen diskolorazio txiki hori. Ez zinen, beraz, laguntzailea izan, eta bera etorri zen, frogak irakurtzen ditudanaren arabera, zuk jakin gabe lapurreta egitera."

Irakasleak ke-hodei bat bota zuen ahoarekin. "Oso interesgarria eta aberasgarria da hau," esan zuen. "Ez duzu ezer gehitzeko? Seguru dama horren jarraipena hain urrun egin duzunez, hura zer bihurtu den ere esan dezakezula."

"Hala egiten saiatuko naiz. Lehenik eta behin, zure idazkariak heldu zion, eta puñalatu egin zuen ihes egiteko. Hondamendi hau istripu tamalgarri gisa hartzera nago bideratuta, ziur nagoelako damak ez zuela hain zauri larria eragiteko asmorik. Hiltzaile bat ez dator armarik gabe. Egindakoak izututa, tragediaren agertokitik ihesi joan zen. Zoritxarrez, borrokan betaurrekoak galdu zituen, eta oso motza denez (ikusmenari dagokionez), erabat laguntzarik

gabe geratu zen haiek gabe. Korridore batetik korrika joan zen, etorri zena zela ustez —biak kokozko matadunak ziren— eta beranduegi izan zenean bakarrik ulertu zuen okerreko pasabidea hartu zuela eta bere atzera-bidea moztuta zegoela. Zer egin behar zuen? Ezin zuen atzera egin. Ezin zen zegoen tokian geratu. Aurrera jarraitu behar zuen. Aurrera jarraitu zuen. Eskailera bat igo, ate bat ireki, eta zure gelan aurkitu zuen bere burua."

Gizon zaharra ahoa zabalik geratu zen Holmesi begira. Harridura eta beldurra zeuden bere aurpegi adierazgarrian. Orain, ahalegin batekin, sorbaldak jaso eta barre antzu batean hasi zen.

"Oso ondo, Holmes jauna," esan zuen. "Baina bada akats txiki bat zure teoria bikainean. Ni nire gelan nengoan, eta ez nintzen egun osoan atera."

"Badakit hori, Coram irakaslea."

"Eta esan nahi duzu ohe horretan egon nintekeela eta emakume bat nire gelan sartu dela ez konturatu?"

"Ez dut inoiz hori esan. Konturatu zinen. Berarekin hitz egin zenuen. Ezagutu zenuen. Ihes egiten lagundu zenion."

Berrito irakaslea barre-algara altu batean hasi zen. Zutik jarri zen eta begiek txingarra bezala egiten zuten distira.

"Eroa zara!" oihukatu zuen. "Zentzugabeak esaten ari zara. Nik ihes egiten lagundu? Non dago bera orain?"

"Hor dago," esan zuen Holmesek, eta gelako izkinan zegoen liburu-apalategi altu baterantz seinalatu zuen.

Irakasle zaharra ikusi nuen besoak altxatzen, konbultsio izugarri bat pasatu zen bere aurpegi gogorretik, eta bere aulkira erori zen. Une berean, Holmesek seinalatutako apalategia bisagra baten gainean jiratu zen, eta emakume bat gelara atera zen.

"Arrazoia duzu!" oihukatu zuen, atzerriko ahots bitxi batekin. "Arrazoia duzu! Hemen nago."

Haren ezkutalekuko hormetako hautsez eta armiarma-sarez beteta zegoen. Aurpegia ere zikinkeriaz zikinduta zuen, eta onenean ere ezin izan zen inoiz ederra izan, Holmesek asmatutako ezaugarri fisiko berberak baitzituen, eta gainera kokots luze eta kaskagorra. Bere itsutasun naturalarekin eta iluntasunetik argira egondako aldaketarekin, hordituta balego bezala zegoen, gure inguruan kliskaka nork ginen ikusteko. Eta hala ere, desabantaila horiek guztiak izan arren, emakumearen jarreran nolabaiteko noblezia zegoen, kuraia bat kokots desafiatazailan eta burua altxatuta izatean, eta horrek errespetua eta miresmena eragiten zuen.

Stanley Hopkinsek esku bat jarri zuen haren beso gainean bere preso zela aldarrikatuz, baina emakumeak alde batera utzi zuen astiro, hala ere obeditu beharreko duintasun nagusi batekin. Gizon zaharra besaulkian zegoen, aurpegia uzurtuta, eta begirada ilun batekin begiratzen zion.

"Bai, jauna, zure preso naiz," esan zuen. "Nengoen tokitik dena entzun nezakeen, eta badakit egia jakin duzula. Dena aitortzen dut. Ni izan nintzen gizon gaztea hil zuena. Baina arrazoia duzu istripu bat izan dela diozunean. Ez nien jakin labana bat nuela nire eskuan, nire etsipenean mahaitik edozein gauza hartu baino ez nuelako egin eta berari jo askatu ninduen arte. Dioguna egia da."

"Anderea," esan zuen Holmesek, "ziur nago egia dela. Beldur naiz ez zaudela batere ondo."

Kolore beldurgarria hartu zuen, are makurragoa aurpegiko hauts beltzaren azpian. Ohearen ertzean eseri zen; gero jarraitu zuen.

"Denbora gutxi dut hemen," esan zuen, "baina egia osoa jakitea nahi nuke. Gizon honen emaztea naiz. Ez da ingelesa. Errusiarra da. Bere izena ez dut esango."

Lehen aldiz gizon zaharra mugitu zen. "Jainkoak bedeinka zaitzala, Anna!" oihukatu zuen. "Jainkoak bedeinka zaitzala!"

Mespretxu sakonena erakutsi zuen haren norabidean. "Zergatik eutsi nahi diozu hain gogor zure bizitza dohakabe horri, Sergius?" esan zuen. "Askori kalte egin die eta inori onik ez —ezta zeure buruari ere—. Hala ere, ez dagokit niri hari mehea Jainkoaren garaia baino lehen etetea. Nahikoa dut dagoeneko nire ariman etxe madarikatu honen atalasea gurutzatu nuenetik. Baina hitz egin behar dut edo beranduegi izango da.

"Esan dut, jaunak, gizon honen emaztea naizela. Hark berrogeita hamar urte zituen eta nik hogeituro urteko neska tonto bat nintzen ezkondu ginenean. Errusiako hiri batean izan zen, unibertsitate batean —ez dut tokia izendatuko."

"Jainkoak bedeinka zaitzala, Anna!" murmurikatu zuen gizon zaharrak berriro.

"Erreformistak ginen —iraultzaileak— nihilistak, ulertzen duzue. Bera eta ni eta beste asko. Gero arazo garaia iritsi zen, polizia ofizial bat hil zuten, asko atxilotu zituzten, frogak behar ziren, eta bere bizitza salbatzeko eta sari handi bat irabazteko nire senarrak bere emaztea eta lagunak salatu zituen. Bai, guztiok atxilotu gintuzten bere aitoren ondorioz. Gure artean batzuek urkamendia aurkitu zuten eta beste batzuek Siberia. Ni azken hauen artean nengoen, baina nire zigorra ez zen biziartekoa. Nire senarra Ingalaterrara etorri zen bere bidegabeko irabaziekin, eta lasai bizi izan da harrezkero, ondo jakinda Ermandadeak non zegoen jakingo balu ez litzatekeela aste bat pasatuko justizia egin arte."

Gizon zaharrak esku dardartia luzatu eta zigarro bat hartu zuen. "Zure eskuetan nago, Anna," esan zuen. "Beti izan zara ona nirekin."

"Oraindik ez dizuet esan haren maltzurkeria noraino iritsi zen," esan zuen emakumeak. "Ordenako gure kideen artean nire bihotzeko laguna zen bat zegoen. Noblea zen, eskuzabala, maitagarria —nire senarrak ez zuen ezer. Indarkeria gorroto zuen. Guztiok ginen errudun, errua bada hori, baina bera ez. Beti idazten zigun bide horretatik urruntzeko. Gutun horiek salbatu egingo zuten. Baita nire egunkariak ere, egunero nire sentimenduak eta bakoitzak hartutako ikuspegia idazten nituenak. Nire senarrak egunkaria eta gutunak aurkitu eta gorde zituen. Ezkutatu egin zituen, eta gizon gaztearen bizitza kentzen saiatu zen zin eginez. Honetan huts egin zuen, baina Alexis Siberiara bidali zuten konbiktu gisa, non orain, une honetan, gatz-meategi batean lan egiten duen. Pentsa horretan, gaizto hori, gaizto hori; orain, orain, une honetan bertan, Alexis, izena aipatzea merezi ez duzun gizona, esklabo gisa lan egin eta bizi da, eta hala ere zure bizitza nire eskuetan dut eta uzten dizut joaten."

"Beti izan zara emakume noblea, Anna," esan zuen gizon zaharrak, zigarroa errez.

Zutitu egin zen, baina berriro erori zen min oihu batekin. "Amaitu behar dut," esan zuen. "Nire zigorra amaitu zenean, Errusiako Gobernuari bidaliz gero nire lagunaren askatasuna lortuko luketen egunkaria eta gutunak eskuratzea jarri nuen helburu. Banekien nire senarra Ingalaterrara etorri zela. Hilabeteetako bilaketaren ondoren non zegoen aurkitu nuen. Banekien oraindik egunkaria zuela, Siberian nengoela gutun bat jaso nuelako haren aldetik kargu hartuz eta haren orrialdeetako pasarte batzuk aipatuz. Hala ere, ziur nengoen bere izaera mendekatzailearekin ez zidala inoiz emango bere borondatez. Nik lortu behar nuen. Helburu honekin detektibe pribatuen enpresa bateko agente bat kontratatu nuen, nire senarraren etxean idazkari gisa sartu zena —zure bigarren idazkaria izan zen, Sergius, hain azkar utzi zintuena—. Armairuan paperak gordetzen zirela aurkitu zuen, eta giltzaren molde bat lortu zuen. Ez zuen urrunago joan nahi izan. Etxearen plano bat eman zidan, eta esan zidan goizean estudioa beti hutsik zegoela, idazkaria hemen goian lan egiten zuelako. Beraz, azkenean ausardia bildu nuen eta hona jaitsi nintzen paperak nire kabuz hartzera. Lortu nuen, baina zein preziotan!

"Paperak hartu berri nituen eta armairua ixten ari nintzen gizon gazteak harrapatu ninduenean. Goiz hartan ikusi nuen jada. Errepidean aurkitu ninduen eta Coram irakaslea non bizi zen galdetu nion, ez nekiela haren zerbitzura zegoenik."

"Zehazki! Zehazki!" esan zuen Holmesek. "Idazkaria itzuli zen eta nagusiari aurkitu zuen emakumeari buruz hitz egin zion. Gero, azken arnasa botatzean, mezua bidaltzen saiatu zen 'hura izan zela' —berarekin hitz egin berri zuen emakumea—."

"Hitz egiten utzi behar didazu," esan zuen emakumeak, ahots imperatibo batekin, eta aurpegia uzkurto zitzaion minagatik balego bezala. "Hura erori zenean gelatik ihesi atera nintzen, okerreko atea aukeratu nuen, eta nire senarraren gelan aurkitu nuen nire burua."

Salatu egingo ninduela esan zuen. Erakutsi nion hala egiten bazuen bere bizitza nire eskuetan zegoela. Legearen aurrean jartzen baninduen, nik Ermandadearen aurrean jarriko nuela. Ez zen nire bizitzagatik bizi nahi nuela, nire helburua bete nahi nuelako baizik. Bazekien esandakoa egingo nuela —bere patua nirearekin lotuta zegoela—. Arrazoi horregatik eta ez beste batengatik babestu ninduen. Ezkutaleku ilun hartan sartu ninduen, antzinako garaiko hondakin bat, berak bakarrik ezagutzen zuena. Jatekoa bere gelan hartzen zuen, eta horrela bere janariaren zati bat emateko aukera izan zuen. Adostu genuen polizia etxetik joaten zenean gauez ihes egingo nuela eta ez nintzela gehiago itzuliko. Baina nolabait gure planak irakurri dituzu."

Bularreko soinekotik pakete txiki bat atera zuen. "Hauek dira nire azken hitzak," esan zuen; "hemen dago Alexis salbatuko duen paketea. Zure ohorean eta justizia-zaletasunean konfiantza dut. Hartu! Errusiako Enbaxadan entregatuko duzu. Orain nire betebeharra egin dut, eta".

"Gelditu!" oihukatu zuen Holmesek. Gelaren alde batetik bestera salto egin zuen eta flasko (phial) txiki bat kendu zion eskuetatik.

"Beranduegi!" esan zuen emakumeak, ohe gainera eroriz. "Beranduegi! Pozoia hartu nuen ezkutalekutik atera baino lehen. Buruak buelta ematen dit! Banago! Agintzen dizut, jauna, paketeaz oroitzea."

"Kasu sinplea, eta hala ere modu batzuetan aberasgarria," esan zuen Holmesek herrirako bidean ginela. "Hasieratik sudur-betaurrekoen (pince-nez) mende egon da. Hiltzear zegoen gizonak hauek hartzeko zortea izan ez balu, ez nago ziur inoiz iritsiko ginatkeenik konponbidera. Garbi neukan betaurrekoen indarragatik jabeak itsu eta laguntzarik gabe geratu behar zuela haiek gabe. Belar zerrenda estu batetik pauso bakar bat ere oker eman gabe ibili zela sinestarazi nahi izan didazunean, esan dut, gogoan izango duzunez, ekintza nabarmena zela. Nire buruan ekintza ezinezko gisa hartu nuen, bigarren betaurreko pare bat izateko aukera nekez horretan izan ezik. Behartuta nengoen, beraz, etxe barruan geratu izanaren hipotesia seriooki aztertzea. Bi korridoreen antzekotasuna ikustean, garbi geratu zen akats hori oso erraz egin zezakeela, eta kasu horretan agerikoa zen irakaslearen gelan sartu behar zela. Begi guztiak nituen, beraz, suposizio hori berretsiko zuen edozertarako, eta gela hurbiletik aztertu nuen ezkutalekurik balego. Alfonbra jarraia zela eta ondo iltzatuta zegoela zirudien, beraz, tranpola baten ideia baztertu nuen. Liburuaren atzean zulo bat egon zitekeen. Dakizunez, horrelako tresnak arruntak dira liburutegi zaharretan. Ikusi nuen liburuak lurtean pilatuta zeudela beste puntu guztietan, baina apalategi bat libre zegoela. Hura izan zitekeen, orduan, atea. Ezin nuen markarik ikusi ni gidatzeko, baina alfonbra kolore argikoa zen, eta horrek azterketarako aukera onak ematen ditu. Horregatik erre nituen Alexandriako zigarro bikain horietako asko, eta errautsak apalategi susmagarriaren aurreko espazio osoan bota nituen. Trikimailu sinplea zen, baina izugarri eraginkorra. Gero eskaileretatik jaitsi nintzen eta zure aurrean ziurtatu nuen, Watson, nire hitzen asmoaz konturatu gabe, Coram

irakaslearen janari-kontsumoa handitu egin zela —bigarren pertsona bat hornitzen denean espero zitekeen bezala—. Berriro gelara igo ginen, eta zigarro-kutxa botatzean, lurraren ikuspegi bikaina lortu nuen, eta garbi ikusi ahal izan nuen, zigarro-errautsen gaineko aztarnengatik, presoak, gure faltan, bere ezkutalekutik atera zela. Bada, Hopkins, hemen gaude Charing Crossen, eta zorionak ematen dizkizut zure kasua konponbide arrakastatsu batera eramateagatik. Egoitzara joango zara, zalantzarik gabe. Uste dut, Watson, zu eta biok Errusiako Enbaxadara joango garela gure gurdian."